Sisäministeriö
Inrikesministeriet

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

VUODEN 2020 TALOUSARVIOESITYS
26.10.01 Poliisitoimen toimintamenot

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta, hallinto- ja turvallisuusjaosto 16.10.2019 klo 12.45
Osastopäällikkö Tero Kurenmaa

Hallitus esittää vuoden 2020 talousarviossa poliisitoimen toimintamenoihin 759,4 milj. euroa (kehyspäätös 752 milj. euroa), mikä on n. 6,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2019 ja noin 33 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vuonna 2020 käynnistetään hallitusohjelman mukainen poliisimiesten henkilötyövuosimäärän nostaminen 7 500 henkilötyövuoden tasolle, mihin esitetään talousarviossa määrärahaa 7,5 milj. euroa. Kehyskaudella vuosittainen määräraha poliisimiesmäärän nostamiseksi tavoitetasolle kasvaa asteittain 18 milj. euroon vuonna 2023. Vuoden 2020 talousarvioon sisältyy myös mm. esitykset nettipoliisitoiminnan vahvistamisesta 1,9 milj. euroa, rahanpesudirektiivin täytäntöönpano 0,8 milj. euroa ja sakon muuntorangaistus 2 milj. euroa.

Poliisin rahoitus kohdistuu suurin kokonaisuuksiin, kuten henkilöstöön, toimitiloihin, varuste- ja ICT-hankintoihin sekä toiminnan kehittämiseen. Henkilöstökulut muodostavat merkittävimmän osan poliisin rahoitustarpeesta. Toimintaympäristön muutokset, uudet lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet sekä poliisitoiminnan kustannuksiin kohdistuva hintatason nousu aiheuttavat haasteita poliisin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnittelulle.

Kustannuspainetta kohdistuu erityisesti poliisin omasta toiminnasta riippumattomiin toimitilakuluihin ja ICT-menoihin (mm. TUVE ja Senaatti), jotka vievät suuren osan poliisin vuotuisista tasokorotuksista. Toimitilojen osalta tilanne on kriittinen. Eräissä tiloissa henkilöstö on jo sairastunut. Samanaikaisesti poliisin suorituskykyä nostavia investointeja (esim. perusajoneuvokalusto) on jouduttu siirtämään tuleville vuosille. Poliisihallituksen arvion mukaan poliisin ei -harkinnanvaraiset ICT-menot tulevat nousemaan 10,5 milj. euroa v. 2019 tasosta kehyskaudella ja toimitilamenot 18,8 milj. euroa. Ajoneuvokaluston hankkimiseen tarvittaisiin lisäystä 9,8 milj. euroa kehyskaudella.

Hallitusohjelman mukaisesti poliisien määrää esitetään nostettavaksi 7 500 henkilötyövuoteen vuoteen 2022 mennessä. Vuosien 2022 ja 2023 alustava määrärahataso ei kuitenkaan riitä kattamaan tavoitellun htv-tason palkkauskustannuksia ottaen huomioon poliisin toiminnan muiden menojen kustannuspaineet. Poliisihallitus on arvioinut, että mikäli ei-harkinnanvaraiset ICT-menot ja toimitilamenot toteutuvat ennakoidulla tavalla, poliisimiesten htv-määrään tulee kohdistumaan huomattavaa vähennystarvetta. Poliisimiesten htv-määrän säilyttäminen hallitusohjelman mukaisella tasolla 7 500 edellyttäisi noin 25 milj. euron lisämäärärahaa vuonna 2023.

Poliisin toimintamenomäärärahojen viime vuosien lisäyksillä poliisin resurssit on kyetty turvaamaan kohtuullisesti vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Toisaalta poliisin resurssit on jouduttu kohdentamaan enenevissä määrin poliisin keskeisimpiin ydintehtäviin ja erityisiin poliittisesti määriteltyihin painopistealueisiin, minkä lisäksi poliisin rahoitusta vaivaa edelleen pistemäisyys, ts. vuodeksi annettavat korvamerkityt määrärahat, jotka eivät mahdollista pitkäjänteistä suunnittelua. Korvamerkitty vuodeksi kerrallaan kohdentuva tasokorotus tarkoittaa tosiasiassa sitä, että poliisi rahoittaa korvamerkityn kohdennuksen olemassa olevasta kehyksestään. Tämä on pääosin aina pois peruspoliisitoiminnasta.

Poliisi on omin sopeuttamistoimin pyrkinyt estämään poliisimiesmäärän laskua. Tämä on edellyttänyt kriittistä poliisin sisäisen kehysjaon tarkastelua ja priorisointia. Poliisin kireä resurssitilanne alkaa näyttäytyä operatiivisessa vasteessa yhä selvemmin. Poliisin vuoden 2018 henkilöstöbarometrin tulosten mukaan jaksamisen ongelmat ovat kasvussa ja kiire ja työpaine kuormittavat henkilöstöä. Myös Aluehallintovirasto AVI:n poliisiyksiköihin tekemissä työsuojelutarkastuksissa on ilmennyt laajasti psykososiaalista kuormittumista erityisesti rikostutkinnan ja vartijoiden keskuudessa.

Sisäministeriö tukee poliisitoiminnan pitkän aikavälin resurssi- ja rahoitussuunnitelmatyötä. Suunnittelua tukee poliisin henkilöstösuunnitelma, toimitiloja koskeva tiekartta, hankintojen pitkän aikavälin suunnitelma sekä toiminnan kehittämistä koskeva hankesalkku. Poliisi ei kuitenkaan pelkästään sisäisin sopeuttamistoimin kykene vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin, vaan se tarvitsee pitkän aikavälin kehystason noston, jolla kyetään vastaamaan toimintaympäristön mukanaan tuomiin haasteisiin ja niiden edellyttämiin resursseihin. Erityisen tärkeää on resurssien turvaaminen pitkäjänteisesti yli hallituskauden, jotta poliisi voisi aidosti ja uskottavasti tehdä pitkän tai keskipitkän tähtäimen strategista suunnittelua. Nykyisessä turvallisuustilanteessa poliisin rahoituspohjan epävarmuus uhkaa muodostua yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta kriittiseksi.